

Orataj s' polja vleče plug berznó, — Zroči svét tmi, in meni samimu“
itd. — Grobni napis pa se glasi:

Sem shran' košice v nedrije zemljé
Mladénč, od sreče, slave nepoznán;
Pa Muze so prijatlice mu blé,
Otožnost ga za ljub'ga si prihrán'.

Sercé imel je milo, iskreno,
Pa povračilo od nebá prejme;
Dal vbožcu vse, kar imel je — solzó
Kar želel, našel vse, — prijatla je.

Ne vléc' na dan, kaj blaz'ga še trohni
V persténí hišci ti, al slabiga,
V trepečim upu vse, v naročji spi
Očéta in Bogá njegoviga. —

Perva odgoja otrokova.

(Spisal Jos. Ciperle.)

4.

Prestopimo k telesni odgoji otrokovi. Ali je telesna ali duševna odgoja v prvi mladosti važnejša, to se ne da določiti. Telo je sicer podlaga duševnega razvoja; in zato menijo nekteri pedagogi, da je treba od začetka, gojiti le telo, in zató likajo duha le bolj poveršnao. A pomniti je, da za duha tudi ni vse eno, kakovi so vtisi, ktere prejema v prvi mladosti. In ta začetna poveršnost, ali ni dostikrat vzrok oni poveršnosti v vednostih, s katero se odlikuje toliko in toliko ljudi? Gotovo ne segam predaleč, ako terdim, da je telesna in duševna odgoja v prvih letih otrokovih enake važnosti.

Vendar kaj je namen telesne odgoje? Za odgovor naj navedem besede Dupanloupa. On piše: „Namen telesne odgoje je, ohraniti telesno zdravje, je vterditi ali je popraviti; in zato ne sme biti niti premeškužna, niti preterda. Mehkužna odgoja oslabi telo, namestu da bi ga pokrepila; a preterda bi imela zelo resne in žalostne nasledke“.

Kaj je tedaj prvi pogoj telesnemu zdravju? Tečna jed in dobra pijača, se mi bode odgovorilo. Dostikrat se sliši ta-le izrek, da brez jedi in pijače ni mogoče živeti. To je vse resnično. A pomniti je treba, da brez vsega tega prebije človek lahko vsaj nekaj dni; a nekaj je, brez česar ni mogoče živeti niti ene minute. Bralci so vganili gotovo, da je to zrak. Dà, zrak je ona neogibljava potreba, dà, zrak je oni prvi pogoj telesnemu zdravju.

In vendar cenimo zrak tako malo. Pač skerbimo, kaj bomo za-juterkovali, pač mnogo se jih beli glavo, kaj bodo kosili in kaj večerjali. Ali kaj bomo dihali, za to še nisem slišal nobenega tožiti. A čemu tudi? Saj je natora poskerbela za to. Za jed moramo delati; a zrak je zastonj. In najlenejšemu človeku še treba ni odpreti ust, zrak pride že po družih votlinah v truplo. Skozi nos, skozi kožo sili on v telo. Priden in de-

laven človek lahko še odpre svoja usta, in dobi ga v sé kar v obilni meri. Ko bi pač bilo mogoče živeti ob samem zraku, kdo bi si upal terditi, da je svet solzna dolina. To bi bila pač obljubljena dežela, to bi bil raj.

Res je, zrak se dobi zastoj. A vsak ni dober, ni zdrav, ker ni čist.

Ko bi človek živel tudi ob samem zraku, moral bi se tudi truditi vsaj za čist zrak. Tedaj na vsak način bi morali truditi se tudi lenuhi. Tudi ti bi izpoznali, in še celo najprej, da ima pesnik prav, ki poje:

„Des Lebens ungemischte Frende
Ward keinem Sterblichen zu Theil“.

Mladini posebno škoduje marsikaj, za kar se ne zmenijo celo odrasli. Tudi tem je nečist zrak škodljiv, a mladini je celo strup. Čemu dihamo? Zrak, ki prihaja v naša pljuča, sčisti kerv, ali le, ako je sam čist, nečist jo še bolj pokvari. Zdrava kri stori zdravo telo. Ona se pretaka po vseh telesnih udih, jim donša redilnih snovi, ter popravi zopet na njih, kar se je pokvarilo in obrabilo. Teló se da primerjati z dodelanim poslopjem. In kakor se na tem zmiraj kaj odkruši, odterga in obrabi, ravno tako tudi v človeškem truplu. In odkrušeni in obrabljeni deli poslopja se morajo namestiti z družimi, s telesom je ravno taka, in tu ima ravno kri to nalogo, kajti v nji so vse one snovi, iz katerih je sestavljeno naše truplo. A zrak ji podeli še le ono oživljajočo moč, brez ktore bi ji ne bilo mogoče krepiti telesa. Ima li to moč tudi kri, v kateri se nahaja okužen zrak? Gotovo ne. Zato so ljudje, živeči v krajih, kjer zrak ni zdrav, bledi, slabotni, bolehní in černi.

Tacih ljudi ne vidimo radi, in smilijo se nam. Za življenje je treba zdravih, močnih in veselih ljudi. Posebno bledih otrok ne vidimo radi. Rudečelični otroci so ponos starišev, njihova sreča, njihova radost. A vendar se tako malo skerbi za rudečeličnost otrokovo.

Posebno dan danes vidimo se plaziti med nami toliko bledoličnih mladih ljudi. To so prave spake. A ni čuda. Otrokom že je zginil ves mladostni duh, in ne pridejo še iz otroških let, posedajo že po kavarnah in gostilnah, pušijo že tobak, vklepajo se že v one sladke spone, ki se imenujejo ljubezen.

Nekteri terdijo, da so blede lica nekako interesantna. „De gustibus non est disputandum“, pravi Latinec, a Slovenec se izrazi malo terdejše: „Vsak berač svojo malho hvali“. Naj bodo interesantna blede lica, kolikor hočejo, zdrav človek gotovo ni bled.

Da dihamo slab zrak, temu je kriva dostikrat revščina. Kolikrat stanujó družine, v katerih je po pet, šest ali še več otrok v eni, dostikrat tesni, temni in mokrotni sobi. Gotovo, da ne bode nikdo iskal v njih čistega zraka, in najmanj po zimi, kedar so največ zaperta okna in duri.

Zraven tega devljó ubožni ljudje še sušit mokra oblačila na gorko peč, kar je še nespametnejše.

A ne samo revščina, tudi lenoba dostikrat zakrivi slab zrak. V zrak pride kaj lahko prah, in ta škoduje pljučem. Ne samo po cestah, tudi po sobah se dostikrat praši zelo. Gotovo bi bilo to vse drugače, ako bi se bolj pometalo, bolj škropilo z vodo, ako bi se večkrat umivala tla, in ko bi se večkrat očistile stene. Nič ni gerjega v hiši, kot zamazan pod in oprasene in s pajčevinami preprežene stene.

V zraku se nahaja mnogokrat strupenih plinov, in ti se dostikrat ne dadó odpraviti drugače, nego da se sežgó. Za vničenje teh plinov nam rabi ócet (jesih), s katerim poškropimo tla, dalje smodnik, ki se zapáli, brinov les, sladkor i. t. d.

Tudi oglje, gobe, merzla voda, led poserkajo mnogo strupenih plinov.

Vendar zdrav zrak še ni vse. Paziti je treba tudi, kakó dihamo. Dihanje ovira že pretesno povijanje malih otrok, ravno tako tesna obleka. Slabo dihamo, ako sedimo poševno, ako se preveč nagiblujemo naprej. Pri dihanji se morajo raztegovati persi, zato je globoko dihanje nad vse dobro.

Zrak, kateri naj sope novorojeno dete, naj bode čist in nikdar ne premerzel. Njemu škoduje posebno prehitro menjevanje merzlega in gorkega zraka. Kedar piha burja, naj se ne nosi dojenec na prosto, posebno če je nahoden, ali če kašlja.

In kedar izhodi otrok, ne zapirajmo ga v sobo. Spuščajmo ga ven, a zaterdimo mu, naj se ne oddalji preveč dómu. Pustimo mu veselje, da leta, kajti pri letanji se pretaka urnejše kri po žilah, in tem prej priteče spet v pljuca, kjer se sčisti z nova.

A kedar se je preletal, naj se nikdar precej ne vseda. Tudi naj se mu zaterdi, naj spehan in vroč nikdar ne pije. (Dalje prih.)

O koristni porabi krajne šolske bukvarnice.

Namen šolske bukvarnice je, mladini pomočke podati, da se s primernim in umnim čitanjem vedno bolj intelektualno in moralčno izobrazuje.

V ta namen mora učitelj paziti, da pri izposojevanji knjig postopa vselej po pedagoških vodilih. Mlademu bralcu naj se ne da knjiga, katere obseg ni primeren njegovim dušnim močem. Naj tudi tu velja znano pravilo: „Od znanega do neznanega; od lahkega do težjega“.

Nežna rastlina se dobro in krepko razvija, kedar jo skerbno neguje vertnarjeva roka; duša mladega bralca se s umnim čitanjem blaži.